

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

februar 2023. godine

Bilten broj 2/2023

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	4
Da li je deljenje novca građanima zakonito?	4
Hoće li Agencija ispitati navode da su državni uposlenici botovali za SNS	5
Zanemareni rizici od korupcije	6
Saopštenja.....	7
Amandmani za unapređenje pravosudnih zakona	7
Konferencije	8
TS podržala Kragujevac u izradi nacrtu LAP-a	8
Inicijative i analize	10
Godišnji raspored poslova i zahtev za premeštaj	10
Na osnovu čega će poslanici birati direktora Agencije za sprečavanje korupcije	10
Mediji	11
Vodič za penzionere i zaludivač za javnost	11
Kako Aleksandar Šapić odlučuje koji deo nekretnine će prijaviti, a koji objaviti	12
Tajni ugovor: Kako je Srbija kupovala medicinsku opremu tokom korone	13

Aktivnosti

Regionalni sastanak TI za Evropu i srednju Aziju, održan je putem on-line platforme 14. i 15. februara. Pored predstavljanja prioriteta i aktivnosti ogranaka TI u pojedinim zemljama, tematske sesije su, između ostalog, bile posvećene pitanju „prljavog novca“, integriteta u politici, slabljenju demokratije, zaštiti javnih resursa, integritetu u poslovanju.

Predsednica Evropske banke za obnovu i razvoj Odile Renaud-Basso bila je u višednevnoj poseti Srbiji, a jedan od sastanaka je održala 2. februara i sa odabranom grupom predstavnika nevladinih organizacija. Na tom sastanku, Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti, govorio je o izazovima u vezi sa političkim reformama, ekonomskom i finansijskom politikom, transparentnošću rada organa vlasti, vladavini prava i uslovima za rad organizacija civilnog društva. Nenadić je predsednicu EBRD i ostale zvanice upoznao sa rezultatima nedavno objavljenog Indeksa percepcije korupcije, razlozima za pad Srbije na toj listi, glavnim problemima vladavine prava i borbe protiv korupcije. Kao ilustrativan primer problema u ovom oblastima on je predstavio nalaze TS u vezi sa nepoštovanjem Zakona o javnim preduzećima prilikom izbora direktora, kao i o nameri vlasti u Srbiji da se ovaj problem „rešava“ donošenjem novog zakona koji donosi transformaciju javnih preduzeća u društva kapitala. Na primeru javnih preduzeća ukazao je i na nedovoljnu transparentnost budžetskih dokumenata, podsetivši i na nalaze Fiskalnog saveta. Drugi primer odnosio se na odsustvo mogućnosti da građani utiču na određivanje prioriteta za finansiranje iz budžeta i ugovaranje koje nije zasnovano na javnom nadmetanju, već direktnim dogovorima.

Na sastanku predstavnika više organizacija civilnog društva sa predstavnicima Evropske komisije i Delegacije EU u Srbiji, 1. februara, bilo je reči o nekoliko prioriteta reformi u Srbiji, između ostalog o pravosudnoj reformi i o borbi protiv korupcije. Predstavnik Transparentnosti, Nemanja Nenadić, predstavio je predloge TS za unapređenje aktuelnih predloga zakona u oblasti pravosuđa, kao i glavne nalaze o aktuelnom stanju borbe protiv korupcije i preporuke TS, koje su predstavljene i dan ranije, prilikom promocije Indeksa percepcije korupcije.

Jedan od učesnika konferencije „Evroatlantske integracije zapadnog Balkana“, koja je održana u Beogradu, 28 februara, uz učešće visokih predstavnika države Srbije, diplomata, međunarodnih organizacija i civilnog društva, bio je i Nemanja Nenadić. Organizator konferencije je bio Balkan Trust for Democracy.

Zlata Đorđević učestvovala je 21. i 22. februara u Varšavi na konferenciji Kancelarije OEBS za demokratske institucije i ljudska prava (ODHIR). Na skupu o podršci izbornim reformama govorili su predstavnici civilnog sektora i nacionalnih izbornih komisija iz zemalja zapadnog Balkana koji su predstavili svoje prakse i preporuke za unapređenje ukupnog izbornog procesa.

Nemanja Nenadić iz Transparentnosti, zajedno sa Sašom Mirkovićem iz ANEM-a i Bojanom Klačarom iz CESID-a, učestvovao je 9. februara na sastanku sa ambasadorima pet država (SAD, Francuska, Nemačka, Velika Britanija i Italija) pri Organizaciji za evropsku bezbednost i saradnju, koji je održan u prostorijama Misije OEBS u Srbiji. Na sastanku je bilo reči o prioritetima za borbu protiv korupcije u Srbiji. Ambasadori su se tokom svog boravka u Srbiji sastali i sa najvišim državnim funkcionerima.

Predstavnik TS, Miloš Đorđević, prisustvovao je sastanku civilnog društva i direktora ODIHR-a koji je održan 8. februara u prostorijama misije OEBS-a Beogradu. Na sastanku su predstavnici civilnog društva izneli svoje viđenje o stanju institucija, ljudskih prava i ključnih reformskih proces u Srbiji, a Đorđević je na sastanku predstavio rad TS u ovim oblastima.

TS je 24. februara učestvovala na sastanku koalicije nevladinih organizacija koje prate organizovanje i sprovođenje konkursa za organizacije civilnog društva i medije.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom februara. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U februaru smo imali 159 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS, u segmentu „Inicijative i analize“, postavili smo nekoliko novih [analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima je i inicijativa parlamentu u vezi sa izborom direktora Agencije za sprečavanje korupcije (o čemu detaljnije u poglavlju „Inicijative i analize“) i zahtev Višem javnom tužilaštvu u Beogradu u vezi sa premeštanjem sudija, odnosno oduzimanjem predmeta. I o ovom zahtevu u poglavlju „Inicijative i analize“.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

Da li je deljenje novca građanima zakonito?

27. februara 2023.

Slučaj Ane Grozdanović, članice Glavnog odbora SPS, koja je široj javnosti poznata po popularnosti na društvenim mrežama, mora da se razreši iz ugla primene Zakona o finansiranju političkih aktivnosti. Kako je sama Grozdanovićeva prenela, ona je, „sa omladinom SPS“, delila po pet hiljada dinara Nišlijama. Navodno je stotinu građana dobilo pored novca i promotivni materijal te stranke. Kasnije je na novinarsko pitanje izjavila i da je reč o novcu koji je dobila od „osobe X“, koja nju podržava. Time je potvrđeno ono što se moglo pretpostaviti od samog početka – da bez obzira na stranačku promociju nije reč o novcu koji je prešao preko stranačkih računa Socijalističke partije. Da li to znači da se sve ovo ne tiče stranke?

Ana Grozdanović je mogla da deli novac koji je sama zaradila ili koji joj je neko drugi poklonio i da time ne prekrši ni jedan zakon. Ona je tu situaciju učinila spornom kada je podelu novca stavila u svrhu promocije svoje političke stranke (deljenje promotivnog materijala, navodno učešće stranačke omladine). Tako je podela novca građanima postala aktivnost političke stranke. Zakon o finansiranju političkih aktivnosti ne sadrži izričitu zabranu „humanitarnih aktivnosti“ stranaka, ali je u nekoliko situacija Agencija za sprečavanje korupcije utvrđivala da je ono suprotno zakonu, jer se stranke osnivaju radi sprovođenja „političkih“, a ne „humanitarnih“ aktivnosti.

S druge strane, postoji krivično delo „davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem“. Iako trenutno nisu raspisani izbori, imajući u vidu da je svrha postojanja stranaka nadmetanje na izborima, svaka uplata gotovog novca ili davanje drugih poklona i usluga građanima može se tumačiti i kao podmićivanje birača, sa ciljem da na sledećim izborima glasaju za darodavca. Zato je ovo slučaj kojim bi trebalo da se bavi i niško odeljenje Višeg javnog tužilaštva za suzbijanje korupcije.

Treba napomenuti da je ovaj slučaj samo očigledniji, zato što je deljena gotovina, ali je pravno jednak brojnim situacijama u kojima aktivisti veće vladajuće stranke, SNS, posećuju građane, dele im poklone prikupljene „iz sopstvenih sredstava“ ili im čine neke usluge u domaćinstvu, sve to pod stranačkim obeležjima, pa se potom hvale takvim akcijama kroz stranačke kanale.

Ono što je za građanina poklon, sa stanovišta Zakona o finansiranju političkih aktivnosti predstavlja prilog dat toj partiji.

Da je Ana Grozdanović delila novac bez stranačke promocije, to bi bio njen čin. Kada to čini radi stranačke promocije, može se smatrati da je ona na taj način darivala svoju stranku. Političke stranke su dužne da evidentiraju primljene priloge, bilo da ih dobijaju u novcu ili u besplatnoj usluzi, kao što je ovde bio slučaj. Kada je prilog vredniji od jedne prosečne zarade u Republici, stranka mora da objavi vrednost i ime davaoca u roku od osam dana na svom sajtu. Postoji i maksimalna vrednost davanja tokom jedne godine (10 prosečnih zarada), koja u ovom slučaju (500.000 dinara), nije prekoračena. Dakle, Agencija za sprečavanje korupcije bi trebalo da proveri da li je prilog prijavljen, da li je uredno zaveden u evidencijama SPS i da li je objavljen na sajtu.

U tom postupku bi Agencija takođe morala da utvrdi da li je tajanstveni „gospodin X“, navodni sponzor akcije Ane Grozdanović, želeo da ona deli njegov novac radi promocije SPS, ili joj je tih pola miliona dinara bezuslovno poklonio. Ako se dogodilo ovo prvo, onda bi postojala ozbiljnija povreda Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, jer taj zakon zabranjuje finansiranje stranka preko trećih lica i skrivanje podataka o donatorima.

Hoće li Agencija ispitati navode da su državni uposlenici botovali za SNS

24. februara 2023.

Najvažniji deo [saopštenja](#) kompanije Meta, u vezi sa gašenjem naloga na društvenim mrežama koji su služili „stvaranju utiska o širokoj i autentičnoj podršci predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću i SNS“, nije do sada istaknut u domaćim medijima.

Serbia

We removed 5,374 Facebook accounts, 12 Groups and 100 accounts on Instagram for violating our policy against [coordinated inauthentic behavior](#). This network originated in Serbia and primarily targeted domestic audiences in that country.

This activity ran across the internet and targeted social media services including Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, in addition to local news media to create a perception of widespread and authentic grassroots support for Serbian President Aleksandar Vučić and the Serbian Progressive party. Unlike traditional troll farms we've investigated over the years in [Adania, Nicaragua](#) and [Russia](#) which were run by co-located operators working in a single office or set of offices, this operation instead relied on individuals running their efforts from across Serbia.

On our services, the people behind this activity used fake accounts — some of which were detected and disabled by our automated systems prior to our investigation — to manage Groups, mass comment and like content to make it appear more popular than it was. They also posted original memes criticizing the opposition figures in Serbia. This network typically posted in Serbian about news and political events in the region, tailoring comments to each post they amplified. Outside of social media platforms, this operation also actively commented directly on news media websites, in support of the government and its actions.

They appeared to have initially coordinated this cross-internet operation and its posting efforts through a stand-alone web application that allowed operators to comment and post on various news websites and log into social media. We investigated and blocked the app in 2020 after reviewing public [reporting](#) by investigative journalists at Balkan Insight, but the operation likely

Naime, aktivnostima „koordinisanog neautentičnog ponašanja“, koje ova kompanija zabranjuje nisu se bavili samo članovi „mreže zaposlenih u Srpskoj naprednoj stranci, poznate kao Internet tim“, već, kako se navodi i „državni uposlenici širom Srbije“.

meta_sns_2.jpgSa stanovišta domaćih propisa „botovanje“ može biti moralno sporna praksa, ali nije ni zabranjena ni jednim propisom. Ipak, ovakve troškove su stranke dužne da prijave u finansijskim izveštajima, što možda i čine ali ne na jasno prepoznatljiv način (već, na primer, kroz zarade zaposlenih). Međutim, angažovanje državnih ili opštinskih službenika, zaposlenih u javnim preduzećima i javnim ustanovama da obavljaju bilo kakve poslove za stranku predstavlja ozbiljno kršenje zakona. Zbog toga je nužno da Agencija za sprečavanje korupcije zatraži dodatne podatke od SNS i kompanije Meta i da o svojim nalazima obavesti javnost i tužilaštvo.

Ranije, u sličnim prilikama (gašenje velikog broja naloga na Tviteru), Agencija slučaj nije ispitala ili makar o tome nije objavila nikakve podatke.

Inače, prema saopštenju kompanije META, u Srbiji je ugašeno 5,374 Facebook naloga, 12 grupa i 1,060 naloga na Instagramu. Dalje se kaže da se najviše 350 naloga pridružilo nekoj od tih grupa, a da je najmanje 26,000 naloga sledilo neki od naloga na Instagramu.

Pored toga, META procenjuje da je najmanje 150,000 američkih dolara potrošeno na reklame na Fejsbuku i Instagramu preko ovih naloga.

Zanemareni rizici od korupcije

9. februara 2023.

Tek trećeg dana skupštinske rasprave o setu pravosudnih zakona narodni poslanici su saznali šta je Agencija za sprečavanje korupcije napisala u analizi tih propisa. To mišljenje im nije dostavila ni sama Agencija, niti Ministarstvo pravde, koje je pripremalo zakone, već organizacija Transparentnost Srbija. TS je na osnovu pristupa informacijama dobila mišljenje Agencije od Ministarstva pravde, nakon čega ga je prosledila svim poslaničkim grupama.

TS je inače, još u oktobru pozvala Ministarstvo da od Agencije, u skladu sa zakonskom obavezom, zatraži mišljenje o rizicima od korupcije u setu pravosudnih zakona, a Agenciju da samoinicijativno analizira nacрте, ne čekajući upit Ministarstva.

Kao što se može videti iz dostavljenih dokumenata, Ministarstvo je od Agencije zatražilo mišljenje tek 16.1.2023, a već sledećeg dana su predlozi zakona upućeni u Skupštinu! Agencija je dostavila objedinjeno mišljenje takođe 17.1.2023. Očekivano, u obrazloženju predloga zakona nema ni reči o rizicima koje je Agencija prepoznala, niti o tome na koji način su oni potom otklonjeni ili umanjeni.

Pojedini narodni poslanici su tokom skupštinske debate ukazali na ove propuste i pozvali da se kroz amandmane reše makar neki od uočenih problema. Za to, sudeći prema dosadašnjem toku rasprave, ne postoji volja u Vladi i skupštinskoj većini.

Uz sve to, kada je reč o zakonskom mehanizmu – otklanjanju koruptivnih rizika u propisima – pokazala su se još dva velika problema. Ministarka pravde je tako, ustvrdila da su poštovane sve zakonske obaveze, jer je mišljenje zatraženo „pre sednice Odbora za pravni sistem i zakazivanja sednice Vlade“. S druge strane, u skladu sa svrhom ove obaveze (otklanjanje rizika od korupcije), takvo mišljenje je trebalo tražiti u doba kada se otvara javna rasprava o nacrtu zakona, a ne nakon njenog okončanja.

Značajan doprinos obesmišljavanju ovog antikorupcijskog mehanizma dala je i sama Agencija za sprečavanje korupcije. Ne samo da ovaj državni organ nije javno zatražio od poslanika da uklone koruptivne rizike kroz amandmane, kad to već nisu učinili Ministarstvo pravde i Vlada, već Agencija ovo mišljenje nije objavila ni na sopstvenoj internet prezentaciji!

Saopštenja

Amandmani za unapređenje pravosudnih zakona

7. februara 2023.

Transparentnost Srbija poziva Skupštinu da umanjuje koruptivne rizike u setu pravosudnih zakona, tako što će usvojiti amandmane koje su na predlog TS podneli narodni poslanici.

Transparentnost Srbija je dostavila svim poslaničkim grupama u skupštini predloge konkretnih amandmana koji imaju za cilj da unaprede predloge zakona o sudijama, javnim tužilaštvima, Visokom savetu sudstva i Visokom savetu tužilaštva. Ukupno smo dali 11 predloga za Zakon o sudijama, 8 za Zakon o javnom tužilaštvu i po 13 za oba zakona o pravosudnim savetima.

Veliki broj ovih amandmana je ušao u skupštinsku proceduru jer ih je predložilo 28 narodnih poslanika iz četiri poslanička kluba (Zeleno-levi klub - Ne davimo Beograd, Srpski pokret Dveri – Patriotski blok, Demokratska stranka i Ujedinjeni – SSP-PSG-Preokret-Sloga). Na žalost, svi ovi amandmani su odbijeni od strane Vlade kao ovlašćenog predlagača, a većinom glasova i na skupštinskom odboru za pravosuđe. Razlozi za ovo odbijanje nisu poznati. Naime, iako Poslovnik Narodne skupštine već duže od 12 godina predviđa da amandmani budu javno dostupni u skladu sa tehničkim mogućnostima, to i dalje nije slučaj, već su ove informacije vidljive samo narodnim poslanicima.

Amandmani na predloge zakona o javnom tužilaštvu i zakona o sudijama predstavljaju pokušaj da se otklone rizici od korupcije. Reč je o odredbama kod kojih se koriste nejasne, neprecizne i dvosmislene formulacije, odredbe kod kojih postoje pravne praznine ili gde su široko propisani osnovi za diskreciono odlučivanje. Takođe, predmet intervencija su odredbe koje ne pružaju dovoljno garancija za postizanje potpune i stvarne transparentnosti rada pravosuđa. Slično tome, u predlozima zakona koji uređuju rad pravosudnih saveta smo pokušali da povećamo transparentnost i odgovornost rada članova ovih tela, što je naročito značajno u situaciji kada je samim Ustavom garantovan preširoki imunitet. Predlozi su takođe imali za cilj da unaprede postupak izbora članova Saveta, kako među istaknutim pravnicima tako i među sudijama i javnim tužiocima.

Bez obzira na negativan stav Vlade, važno je da se ovi amandmani uzmu u obzir zbog velikog broja koruptivnih rizika. Ni poslanici ni građani nisu upoznati sa time da li je Agencija za sprečavanje korupcije uočila neke od tih rizika i na koji način su Ministarstvo pravde i Vlada Srbije razmotrili mišljenje Agencije. Prema rečima predstavnika Ministarstva pravde, mišljenje Agencije je traženo i dobijeno, ali se ni rečju ne pominje u obrazloženju predloga zakona, niti ga je sama Agencija objavila.

Konferencije

TS podržala Kragujevac u izradi nacrtu LAP-a

8. februara 2023.

Od 145 opština i gradova u Srbiji, 112 ih je usvojilo lokalne antikorupcijske planove (LAP), a 38 formiralo tela za praćenje sprovođenja LAP-a, saopštili su predstavnici Transparentnosti Srbija na konferenciji za novinare u Kragujevcu.

Kragujevac je, uz pomoć Transparentnosti i uz podršku Agencije za sprečavanje korupcije završio nacrt novog LAP-a, koji će izneti na javnu raspravu. To je prilika da građani ukažu na pitanja koja oni prepoznaju kao najznačajnija i da se nacrt dopuni dodatnim merama koje eventualno nedostaju.

Programski direktor Transparentnosti Srbija Nemanja Nenadić ukazao je da je dobro što je tri četvrtine jedinica lokalne samouprave ispunilo obavezu predviđenu još 2017. godine Akcionim planom za poglavlje 23, ali da je zabrinjavajuće što to nisu učinili neki od najvećih gradova, poput Beograda i Niša.

Posebno brine i što su u mnogim sredinama LAP-ovi ostali mrtvo slovo na papiru, rekao je Nenadić i naglasio da za pomak u suzbijanju odnosno sprečavanju korupcije nije dovoljno samo usvojiti LAP, već je neophodno sprovesti propisane mere iz 16 oblasti koje obuhvata plan. Među oblastima su javne nabavke, javna preduzeća i ustanove, sukob interesa, medijski projekti i projekti za organizacije civilnog društva.

To najčešće podrazumeva usvajanje odgovarajućih akata, što otvara novo pitanje – njihovo sprovođenje. U toj fazi važna je uloga tela za praćenje sprovođenja LAP-a, ali i medija, organizacija civilnog društva, političkih partija, predstavnika biznisa, svih onih kojima je u interesu da se smanji prostor za korupciju.

Zlata Đorđević iz Transparentnosti Srbija rekla je da je TS od 2018. godine angažovana na podršci jedinicama lokalne samouprave u izradi LAP-ova. Te godine izrađen je LAP za grad Novi Pazar, u okviru projekta koji je podržala tadašnja Agencija za borbu protiv korupcije. Do danas je TS učestvovala u izradi ukupno 13 LAP-ova i podržala je formiranje ili rad 11 tela za praćenje sprovođenja LAP-a.

U okviru aktuelnog projekta, koji je podržala Agencija za sprečavanje korupcije, TS je pomogla radnim grupama za izradu LAP-a u Kragujevcu, Sokobanji i Golupcu i formiranje tela u Velikom Gradištu, Varvarinu i Sremskim Karlovcima, kao i izradu akata predviđenih LAP-ovima u Raški i Novom Pazaru.

Zlata Đorđević je pohvalila radnu grupu za izradu novog LAP-a i ukazala i na dobar rad dosadašnjeg Lokalnog antikorupcijskog foruma.

Pomoćnica gradonačelnika Kragujevca za kulturu i informisanje Ana Petrović, rekla je da je ponosna na tim koji je izradio nacrt I koji je dobio pohvale TS.

Kragujevac će činiti sve da bude što otvoreniji I transparentniji, rekla je Ana Petrović.

Predstavnica Radne grupe za izradu LAP-a Grada Kragujevca Marija Đoković rekla je da Grad Kragujevac već primenjuje neke mere predviđene Modelom LAP-a I izrazila uverenje da će nastaviti sprovođenje I novog LAP-a.

Inicijative i analize

Godišnji raspored poslova i zahtev za premeštaj

27. februara 2023.

Transparentnost Srbija zatražila je 27. februara od Višeg javnog tužilaštva u Beogradu da, na osnovu Zakona o pristupu informacijama od javnog značaja, dostavi sledeće podatke:

1. Informacije i kopije svih dokumenata na osnovu kojih se može videti Godišnji raspored poslova u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu za 2022. godinu i Godišnji raspored poslova u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu za 2023. godinu,
2. Informacije i kopije svih dokumenata na osnovu kojih se mogu videti eventualne izmene godišnjih rasporeda iz tačke 1. ovog zahteva i
3. Kopiju zahteva, sa delovodnim brojem i prijernim pečatom pisarnice Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, zamenice Višeg javnog tužioca u Beogradu Bojane Savović za prelazak iz Posebnog odeljenja za suzbijanje korupcije u Odeljenje za opšti kriminal ili neko drugo odeljenje Višeg javnog tužilaštva u Beogradu.

Zahtev je u vezi sa premeštanjem zamenice tužioca i tvrdnji tužioca Stefanovića da je ono urađeno u skladu sa planom te da je i sama Savović tražila da bude premeštena. Potonju tvrdnju Savović je označila kao netačnu.

Na osnovu čega će poslanici birati direktora Agencije za sprečavanje korupcije

23. februara 2023.

Organizacija Transparentnost Srbija je uputila Skupštini Srbije inicijativu da u postupku izbora direktora Agencije za sprečavanje korupcije na sednicu pozovu kandidate. Zakon ne predviđa obavezu predstavljanja kandidata ni na skupštinskim odborima, ni na plenumu. Poslanicama su dostavljene samo radne biografije kandidata i informacije o sprovedenom testiranju, a ne i programi rada. Transparentnost Srbija ocenjuje da je to nedovoljno da bi poslanici na osnovu argumenata izabrali najboljeg kandidata za ovu važnu funkciju.

Uz inicijativu upućenu predsedniku Skupštine i svim poslaničkim grupama, TS je dostavila i analizu programa koje su kandidati podneli u prvoj fazi izbornog postupka, sprovedenoj u organizaciji Pravosudne akademije.

Izbor direktora Agencije je 24. od 26 tačaka dnevnog reda sednice koja počinje u petak. Na dnevnom redu su i ratifikacije međunarodnih ugovora i zajmova, izveštaji o radu nezavisnih i regulatornih tela za 2021. godinu i izbor članova skupštinskih odbora. TS je pozvala zakonodavce da ne spajaju raspravu o izboru direktora Agencije sa ostalim tačkama dnevnog reda. Predstavljanje i ispitivanje kandidata u Skupštini dalo bi priliku i građanima da vide u kojoj meri su narodni poslanici zainteresovani za budući rad Agencije i da li zaista vrše izbor na skupštinskoj sednici.

Mediji

Vodič za penzionere i zaluđivač za javnost

Peščanik, Zlatko Minić, 28. februara 2023.

Ma koliko se trudio da proniknem u tajne „Vodiča za penzionere“, nisam uspeo da shvatim zašto je ova publikacija Fonda PIO štampana po hitnim procedurama. Iskreno, ne razumem ni zašto je na prilično luksuznu brošuru i njenu dostavu na više od milion i po adresa potrošeno gotovo 800 hiljada evra. Zapravo razumem, ali se pravim lud. Potrošeno je da bi se promovisao Aleksandar Vučić koji je u svojstvu predsednika Srbije, znači bez bilo kakve ustavno-zakonske nadležnosti za tu oblast, napisao uvod o (dobrovoljnom) žrtvovanju penzionera u doba krize, i o prošlim i budućim uspesima Srbije. A urađeno je po hitnom postupku da bi prvi primerci bili spremni 10. februara kad Vučić u TV nastupu najavi „pensionersku karticu“ koja će se izdavati od 15. marta i donositi „nove benefite“. Priznajem, nisam shvatio (a niko, ni Vučić, ni vodič nemaju za cilj da neko nešto shvati) je li to nova kartica, ili „nova generacija“ već postojećih kartica i da li će pogodnosti važiti od marta ili od jeseni. Kao da je to bitno.

Bitno je da je novac potrošen, Vučić promovisan, a „bivša vlast“ popljuvana.

Jer, kada se pomerimo od uvodnika i pogledamo šta zapravo sadrži taj famozni vodič o kome je dosta pisano, ali bez mnogo osvrtnja na njegov sadržaj, dolazimo do poglavlja „Stabilan penzijski sistem“ u kome sve puca od poređenja sa najtežim danima za penzionere. Nisu to naravno devedesete, doba ubijanja digniteta i obesmišljavanja penzija. Pominje se, istina, „problem kašnjenja penzija“ koji se pojavio devedesetih, ali se ne navodi ni koliko je evra (maraka) bila prosečna penzija, ni koliko su one kasnile 2000. godine, u doba ministროvanja uvodničara. A u oktobru 2000. država je dugovala 13 penzija. U brošuri toga nema, već saznajemo da je Fond PIO u oktobru 2005. kasnio u isplati jedne i po (!) penzije, a potom čitamo i „interesantan i zastrašujući podatak“ (doslovan citat) da je u julu 2012. nakon promene vlasti na računu države bilo svega 8 milijardi dinara, što nije bilo dovoljno ni za isplatu penzija u jednom mesecu. A sada je na računu države više od 300 milijardi dinara. Što je odlično, ako državu zamišljate kao štedišu koji ima štednu knjižicu na koju stavlja novac koji uštedi od plate ili mu ga pošalje tetak iz Dizeldorfa. Saznajemo i kolika je bila prosečna penzija 2012. godine (203,5 evra), a kolika će biti 2023 (322 evra), ali ne i koliko je to procenata u odnosu na prosečnu platu. A to je, ako je to bitno, pad sa 53 na 39 odsto.

Biće zanimljivo videti odgovor Fonda PIO na pitanje zbog čega 2023. poredi sa 2012, a ne sa na primer okruglom 2013 (10 godina unazad) ili okruglom 1990. ili 2000. I kakve veze ima Fond PIO, koji nije politički subjekat, učesnik izbora, sa promenom vlasti 2012? A nema sa promenom vlasti 2014 (promenom premijera) ili 2008. ili 2000?

Biće zanimljivo i videti dopis kojim je PIO fond tražio od Vučića da napiše uvodnik i pojašnjenje zbog čega su procenili da bi on to trebalo da učini.

Konačno, ostaje pitanje da li je ovo rasipanje novca kažnjivo, jer propisi u Srbiji dozvoljavaju ovakve zloupotrebe i promocije funkcionera van izborne kampanje.

Setimo se samo karavana „Budućnost Srbije“. Agencija za sprečavanje korupcije, ako je to neki reper, pred predsedničke izbore 2022. odbacivala je prijave protiv ministara koji su na sajtovima ministarstva hvalili lidera SNS-a (budućeg kandidata za predsednika) i kritikovali predstavnike opozicije (buduće kandidate), ako su to činili pre nego što su formalno raspisani izbori za predsednika, iako je trajala kampanja za parlamentarne izbore.

Na kraju, red je da pomenem da u brošuri ima nekih korisnih podataka. Koji su mogli biti sabrani, odštampani u lifletu i podeljeni za mnogo manje novca onim penzionerima koji se izjasne da žele štampano izdanje, jer ne koriste internet. Jer ti podaci već postoje na sajtu Fonda PIO. Ali na njemu nema ove brošure u kojoj su objedinjeni, iako postoji segment „brošure“. Toliko o hitnosti i potrebi da se penzioneri, u solidnom broju digitalno pismene osobe, što pre i što bolje informišu.

Kako Aleksandar Šapić odlučuje koji deo nekretnine će prijaviti, a koji objaviti

Danas, V. Jeremić, 6. februara 2023.

Gradonačelnik Beograda Aleksandar Šapić konačno je odlučio da se oglasi u javnosti povodom teksta portala BIRN u kojem je navedeno da poseduje vilu u Trstu koju nije prijavio Agenciji za sprečavanje korupcije, piše dnevni list Danas.

Objašnjavajući za televiziju Prva kako je došlo do toga da prijavi kuću od 399 kvadrata, a da u podacima agencije piše 150 kvadrata, Šapić je uspeo samo dodatno da zakomplikuje priču. Naime, gradonačelnik Beograda je rekao da je prijavio 150 kvadrata “zato što je to efektivan stambeni prostor” te da ostatak predstavljaju terase, garaže, podrum i tavan. „Šta je tačno sporno tu? Prijavio sam 399 kvadrata, a objavio 150, smatrao sam da je to stambeni prostor za koji me pitaju. Jesam li ja počinio neko krivično delo? Gde piše da mora da se podudara? Jel’ to krivično delo ako sam obmanuo javnost? Ja ću sa Agencijom videti da li sam imao pravo da obmanjem javnost“, rekao je Šapić navodeći da u tom slučaju i Agencija za borbu protiv korupcije snosi krivicu, jer ga četiri godine na taj propust nije upozorila.

On je takođe dodao da će tužiti medije „koji su izbacili informaciju“ da Agenciji za borbu protiv korupcije nije prijavio imovinu u Italiji, jer je to „notorna laž i neistina“. Kako je istakao on je imovinu prijavio u zakonskom roku i dao tačnu adresu nekretnine, a spletom nekih okolnosti je dostavio i kupoprodajni ugovor.

Zlatko Minić iz organizacije Transparentnost Srbija navodi da je Šapićeva izjava da je prijavio “efektivnu površinu” krajnje neozbiljna.

– Kad se kupuje kuća ili stan plaća se i terasa, tavan, podrum i svi ostali delovi stana, koristili se oni ili ne. Nema razlike da li je podrum ili potkrovlje, sve se to nalazi u kući. Ne znam odakle mu ideja da on sam procenjuje koliki deo kuće će koristiti za boravak, a koliko za skladištenje stvari, navodi Minić.

Prema njegovim rečima, ukoliko Šapiću nije bilo jasno kako se popunjavaju obrasci za prijavu imovine agenciji, trebalo je da se raspita kako to treba da se uradi.

– Nepoznavanje zakona nije opravdanje za njegovo kršenje. Pritom, on spada u red funkcionera koji imaju na raspolaganju i stručne službe, pravnike, sekretare.. Kako bilo, funkcioner snosi odgovornost za podatke koje se predaju agenciji, nezavisno od toga da li ih je popunjavao on lično ili neko u njegovo ime, ističe Minić.

On dodaje da odgovornost za tačnost podataka pada na funkcionere koji prijavljuju imovinu, a ne na Agenciju za spečavanje korupcije.

– Agencija svakako ne može da proveri svaku od više hiljada prijava koje dobije. Agencija pravi plan kontrole i po izvesnom uzorku proverava tačnost prijava. Najzad, tu su i vanredne kontrole kada neko prijavi funkcionera ili mediji objave nešto što ukazuje na kršenje zakona, navodi Minić.

Agencija za sprečavanje korupcije je, podsetimo, nakon objavljivanja BIRN-ovog teksta saopštila da će sprovesti kontrolu navoda iz teksta. Ipak, i pored te najave, Minić ističe da mu je “strepnja jača od sumnje”.

– Kod nas kada se kaže pustite nadležne da rade svoj posao, vrlo često znači pustite nadležne da bilo kome iz vlasti ko se sumnjiči za nešto izda potvrdu da nije kriv. U nekim ranijim slučajevima, agencija je reagovala isključivo kada je trebalo ukazati da neki visoki funkcioner nije odgovoran za kršenje zakona. Plašim se da neće samo od Agencije i njenih stručnih kapaciteta zavisiti kako će se ovaj slučaj okončati, zaključuje Minić.

Tajni ugovor: Kako je Srbija kupovala medicinsku opremu tokom korone

CINS, 22. februara 2023.

Šta je tokom korone država kupovala, od koga i za koliko novca, građani do danas nisu saznali, iako su predstavnici vlasti najavljivali da će im položiti račune. CINS je došao do jednog od ugovora vrednog 64 miliona evra koji pokazuje kako su poslovi sklapani i kako je Vlada skrajnula Zakon o javnim nabavkama.

Na konferenciji 15. marta 2020. godine, predsednik Srbije Aleksandar Vučić objavio je da je u zemlji proglašeno vanredno stanje. Borbu protiv korone, koja je tada uzimala maha, opisao je kao „rat protiv nevidljivog protivnika kog naša zemlja mora da pobedi“.

Dok se građanima život menjao iz korena, država je žurila da nabavi što više medicinske opreme. Republički fond za zdravstveno osiguranje (RFZO) je već bio raspisao dve javne nabavke za kupovinu maski, rukavica i dezinfikacionih sredstava u vrednosti više od 1,4 milijarde dinara. Međutim, već 16. marta RFZO ove nabavke obustavlja. Država je tada odlučila da svu medicinsku opremu kupuje tajno, daleko od očiju javnosti.

Danas, nakon tri godine, građani još uvek ne znaju šta se desilo tog 16. marta, kako je vlast trošila njihov novac, šta je tom prilikom kupovano i od koga.

Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) objavljuje jedan od strogo poverljivih ugovora, vredan više od 64 miliona evra, koji je RFZO sklopio i koji daje neke od odgovora na ova pitanja. On pokazuje i šta se krije iza tajnog zaključka Vlade koji je sve informacije u vezi sa nabavkom medicinske opreme tokom korone učinio nevidljivim.

„Potpuno je jasno da je Vlada prekoračila svoja ovlašćenja i da je od javnosti sakrila više podataka nego što je to neophodno”, kaže za CINS Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbije.

Milijarde ispod radara

O tome od koga će šta RFZO da nabavi u jeku pandemije dogovarano je na sastancima u toj instituciji. CINS je iz više nezvaničnih izvora saznao da su na sastanke bile pozvane firme koje imaju ili mogu da nabave nešto od preko potrebne robe. Država im je obećavala plaćanje unapred i pomoć oko transporta. Izvori sa kojima je pričao CINS su rekli da su na sastancima bili i predstavnici Bezbednosno-informativne agencije (BIA).

Na jednom od tih sastanaka je bio i predstavnik firme Sinofarm. Iako deli ime sa kineskom koja proizvodi vakcine, reč je zapravo o porodičnoj firmi iz Beograda koja postoji već trideset godina. Sinofarm je, samo dan nakon uvođenja vanrednog stanja, sa RFZO sklopio ugovor vredan 7,6 milijardi dinara, odnosno više od 64 miliona evra (sa PDV-om). Za ovaj novac oni su državi prodali preko 700.000 maski, skoro milion i po kombinezona, oko dva miliona mantila i 13 miliona kecelja.

O Sinofarmovoj ponudi, koja je sastavljena istog dana kada je i sklopljen posao, RFZO je imao vremena da odluči svega jedan dan: „(...) zbog potražnje za proizvodima od strane celog sveta, pogotovo Evrope. Mora se platiti što hitnije ino (inostranim, prim.nov) proizvođačima kako bi osigurali lager”, piše u ponudi.

Takođe, u ponudi stoji da se roba mora platiti u potpunosti avansno.

I RFZO je zahtevao hitnost. Tako se Sinofarm obavezao da će robu isporučiti kliničkim centrima za devet dana od potpisivanja ugovora, kao i da sve podatke do kojih dođe u vezi sa ovim poslom čuva kao strogo poverljive. Sinofarmu, koji se godinama bavi trgovinom medicinske opreme, posao je 2020. godine procvetao. Te godine su prihodovali 85 miliona evra, a godinu dana pre toga oko pet miliona.

Inače, Sinofarm je trebalo i da za 8,9 miliona evra državi dostavi i 400 respiratora iz Kine, o čemu je pisao BIRN. Međutim nabavka je propala, a novac vraćen. Advokat Sinofarma je izjavio za taj portal da je za ovaj posao trebalo da zarade „neki mali iznos”, a da je najveća zarada na drugim poslovima poput nabavke maski i slično.

Vlasnik Sinofarma Nikola Sinobad odbio je da komentariše ugovor za CINS.

Tajni zaključak jači od zakona

Istog dana kada je uvedeno vanredno stanje, Vlada je donela strogo poverljivi zaključak nakon kog su javne nabavke koje je raspisao RFZO obustavljene. CINS je još 2020. pokušao da sazna šta u njemu piše, ali bez uspeha. Zbog toga smo tužili Vladu pred Upravim sudom, ali presuda još nije doneta.

Ugovor između RFZO-a i Sinofarma do kojeg je došao CINS otkriva da je zaključkom suspendovan Zakon o javnim nabavkama za kupovinu medicinskih sredstava i opreme u vezi sa koronom.

Kako se u ugovoru navodi zaključkom je utvrđeno da RFZO za potrebe državnih zdravstvenih ustanova bez primene Zakona o javnim nabavkama obezbedi ličnu i zaštitnu opremu i ostali sanitetski i medicinski potrošni materijal i drugu neophodnu opremu u vezi sa korona virusom.

Nenadić objašnjava da je tadašnji Zakon o javnim nabavkama omogućavao da se u slučajevima poput epidemije najhitnije nabavke rade bez tendera, ali kaže da to nije podrazumevalo tajnost.

„Mi smo imali još alarmantniju situaciju kada su bile poplave i kada su takođe nabavke bile vršene bez procedure, ali one nisu bile tajne. Podaci o tim troškovima nisu skrivani. Urgentna situacija ne povlači sa sobom i tajnost.“

RFZO nije odgovorio na pitanja CINS-a o ovim nabavkama, između ostalog, koliko je ugovora sklopio na osnovu tajnog zaključka i koja je njihova ukupna vrednost.

Dokumentaciju koju smo im tražili na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja nam takođe nisu dali, već su naš zahtev prosledili Vladi s obzirom da ih je ona proglasila tajnom.

Vlada je i ovog puta odabrala da ćuti. Ni na zahtev, ni na naša pitanja o tajnom zaključku nismo dobili odgovor.

Nenadić smatra da ako je postojao neki razlog za skrivanje ovih podataka od javnosti, onda kada su se države nadmetale da obezbede zaštitnu opremu, on je svakako kasnije nestao: „Vlada Srbije je ta koja održavanjem potpune tajnosti stvara sumnju da postoji nešto sporno u vezi sa ovim poslovima“..